

TRYZNA ZA ČESKÉ HOKEJISTY

Tragédie ruského hokejového týmu Lokomotiv Jaroslavl, který zahynul při letecké nehodě 7. září - včetně tří špičkových českých hokejistů - vyvolala bleskové a velmi emotivní reakce. Na pražském Staroměstském náměstí, kde bývají fanoušky vítáni vítězní hokejisté, již necelou hodinu po oznámení nehody vzniklo improvizované pietní místo. Spontánní truchlení přitom obsahovalo výrazné, ale současně neurčité a tápavé náboženské významy. Každopádně šlo o zajímavé projevy religiozity „zdola“, jaké by se v české společnosti - nejateističtější na světě, jak se často zdůrazňuje - teoreticky neměly objevovat.

Masové projevy kolektivní lítosti zná moderní mediální svět především od smrti britské princezny Diany na konci léta 1997. Zaskočený britský establishment však záhy reglementoval změtí pocitů mimořádně propracovaným palácovým smutečním ritem. Na pohřbu dokázal citlivě zharmonizovat vystoupení populárního zpěváka, oblíbeného premiéra i rozhořčeného bratra zesnulé.

Česká reakce na smrt tří hokejistů se samozřejmě v mnohém lišila, a to nejen od britské, ale i od ruské odpovědi na smrt hokejistů. Rusové, kteří ztratili celý tým (přičemž šesti z šestadvaceti zahynulých hokejistů bylo mezi 18 a 21 lety) se střetli s tragédií „čelně“. Smutečního obřadu se zúčastnilo sto tisíc lidí, a v rituálu bylo něco prostého, sportovního i pravoslavně majestátního.

Zatímco v Praze veřejnost nepovažovala za vhodné vystavovat rakve hokejistů, v Jaroslavlí byly na ledové ploše vystaveny všechny rakve v černém. Smrt byla syrově přítomná, smutek neskrývaný. I symboly Rusové uchopili po svém - zápas, který se měl v Minsku odehrát druhý den po neštěstí, skončil symbolickým vítězstvím Jaroslavle. Domáci z Dynama Minsk si vstřelili do své branky za každého zesnulého jeden gól.

Na české odpovědi je příznačná zejména bezprostřední reakce internetové komunity. Diskuse pod články doslova zaplavily stovky kondolencí, které deklarovaly okamžité nanebevstoupení hokejistů. „Jako jsi

byl hvězdou na zemi, tak záříš i na nebi,“ psal nejmenovaný fanoušek a lovil při tom z paměti kousky Modlitby Páně. „Cesty osudu jsou nevyzpytatelné. Ať je ti nakloněno království nebeské“ nebo „Na zemi jsi hrál nadpozemský hokej, teď ho hraješ s těmi, kteří odešli před tebou,“ vzkazovali další. A opět Otčenáš: „Ať ti to hraje v nebi tak jako na zemi. Bůh ti uchystal hokejové nebe.“

Poslední jmenovaná zmínka je ovšem jen jednou z mála, v nichž se mluví přímo o Bohu. Jinak převládala neosobní „nebesa“, vnímaná navíc jako místo pokračování sportovní aktivity. Na nebeském kluzišti samozřejmě velí předčasně zesnulý trenér Ivan Hlinka: „Ať vás Hlinka prohání“. „Ivan si tě vyvolal, tak to tam vyhraje“. „Hlinka si tě už vezme do parády.“ Toto intuitivní hledání transcendence při neznalosti transcendentního jazyka bylo nápadným rysem reakce většinové společnosti, i když dominantní hlas patřil hokejovým fanouškům. Reakce byly silně citové, což nepochybně znásobovala anonymita webu. (Již po pár dnech se však v debatách pod zprávami o vyšetřování změnil tón a rozhněvaní přispěvatelé většinou láteřili nad tím, že média tragédii „rozpitvávají“. Prý tomu už mají noviny dát „svatý“ pokoj. Je nasnadě, že tyto hlasy téměř jistě nepatřily fanouškům a autorům kondolencí.)

Druhým příznačným momentem české reakce bylo loučení na Staroměstském náměstí. Moderátorem byl Robert Záruba a k uctění památky byla držena minuta ticha a promítány památné momenty z kariéry tří hráčů. Na závěr vystoupil mezi mladé atletické muže v černém pražský arcibiskup Dominik Duka. Ačkoli jeden z hokejistů, Jan Marek, byl věřící, navíc plný pochyb-

ností o sobě, a tudíž byl zcela atypickou „hvězdou“, Dukovy modlitby počítaly s tím, že všichni tři plus shromáždění fanoušků jsou praktizující křesťané. To ostře nesouznělo s náladou v davu. Očití svědkové vyprávějí, že chyběly jen dvě tři minuty a primas český se dočkal nesouhlasného bučení. Pokus proměnit shromáždění v bohoslužbu a fanoušky v katolíky jen tak tak neskončil vypískáním. Duka každopádně vůbec nedokázal navázat kontakt s přítomnými, choval se „jako v kostele“, a v odlid-

štěné, mechanické mantře předvedl jeden z nejhorších příkladů špatné interakce duchovního se současníky.

Suma sumárum: České rituály fungují nejlépe, není-li přítomen kněz. Jako je obtížné „nahnat lidi do kostela“, je i těžké „vyhnat kostel z kněze“. Porozumění se zdá být velmi nesnadné. Nejauteističtějším truchlením je spontánní akce zdola, která přitáhne tisícovky lidí. Duchovního k tomu nepotřebují, právě naopak.

Česká zkušenost navíc dobře ilustruje tezi francouzského katolického filosofa Jeana-Luca Mariona, podle něhož se v hlavách postkřesťanských Evropanů nacházejí relikty „odumřelého dogmatu“. V nich přezívají téměř nevědomě zbytky „trojposchodového“ vnímání světa, a ty se probouzejí v krátké, mezní situaci. Tehdy se lidé zčistajasna nestydí mluvit o „nebi“ a „Bohu“. Jde ovšem jen o kratičký zážitek, z historických zkušeností je doložitelné, že trvá dny, maximálně týdny.

Myšlenka jakéhosi „nebeského mančafutu“ i skandování „Kdo nepláče, není Čech“, byly každopádně nečekanými prvky tradiční české bezradnosti tváří v tvář posledním věcem člověka. Je příznačné, že i smutní se snažili během tryzny oživit vítězné emoce. Na nejednom místě tak truchlení nahradilo skákání davu a bouřlivé skandování „Češi, Češi...“

Rostislav Matulík